

# ادبیات عمومی و تاریخی

هفته‌لق سیاسی ، ادبی ، علمی غزته‌در

جلد : ۳

سنه : ۲ ۱ رجب ۱۳۳۶ جمعه ایرتی ۱۳ نیسان ۱۹۱۸ نومرو ۳۲-۶۳

## ۳۱ مارت

بوکون ، ۳۱ مارت رومی به مصادفدر . حساب افرنجی ایله ۱۹۰۹ سنه‌سی نیسانک  
اون اوچنجی کونی ایدی . مشروطیتمز هنوز یکی اعلان ایدلایکندن ، بتون احرار ملک  
وملت نوزادک هیچ برصدمه‌دن متأثر اولمامسنه نکهبان اولیورلردی . قورقو بیوکدی .  
چونکه ۹۳ خاطره‌سی هنوز تاریخه انتقال ایتمه‌مشدی . فقط زمان دکشمشدی . افکارده  
تیقظ وانتباه واردی . به‌کا مبنیدرکه محمود شوکت پاشا مرحومک قومانداسی آلتنده‌کی  
اردوی ظفر مقرون ییلدیرم واری برسرعتله پای تخته ییتشدی واحوال عمومیه یاتشدی .

اوجهنمی کونده آیاصوفیه میداننده طویلانانلرک مقصدی نه ایدی ؟

سؤاللره بسیط بر جواب ویرمک لازمه دیهلم که ارباب خروجک غایه‌سی ( ارتجاع )  
ایدی . ( ارتجاع ) ، اويله ایه ، نه دیمکدر ؟ بوکله یکیدر . ۳۱ مارتدن اول مشیمه  
قاموسدن طوغمشدر . فرانسزجه [ره آقسیون] مقابلی اوله‌جق . (ره آقسیون) ایه کری به  
کیتمک ، فعل منفی ، تجدد ناپرورلک ، غلیظ ومضر برقدماپرستلک ، آزیتمش محافظه‌کارلق  
کبی بر معنایه کلیر . مثلاً فرانسه‌ده قراللق وایمپراطورلق طرفدارلری (ره آقسیونه‌ر) عد  
ایدیلیرلر ؛ حالبوکه انکلتزده احرارقراله صادق اولدقلری حالده ، بونلر ، مرتجع صاییلمازلر .  
حاصلی کله بر آز مغلق ومعقددر ، مهیدر . کله‌نک یکیلکی ده بادی ابهامیدر .

۳۱ مارتده طویلانان گروه - خلق پسقولوژیسی تطیقاتجه برکتله جاهله ایدی .

## زردشت مسئله‌سی

ادیب محترم ابن رفعت ساح بك افندی‌یه

محترم افندم !

بكا جواب ویردیككزه چوق سویندم ؛ زیرا صلاحیت علمیه كز حقنده کی شبهه لومه زیاده سیله قوت ویره جك دلائل جدیده ابراز ایتش سکز . حتی مکتوبككزه بو سفر بر چوق تحفقلر وار که بعضلری ده التزامی در . کورویورم که شاقادن خوشالانیورسکز ، وضمناً تسلیم ایندیورسکز که خلقی کولدوره بیلمك ده برهنردر . بونی آکلادیغمه ده زیاده سیله ممنون اولدم . احوالده - مساعده بیورورسه كز - اولاشو بختك مولوزینی آیقلایهیم ؛ صوکره تحفقلری بر طرف ایدیم ؛ اوندن صوکره جدی بر حساب کوردم افندم .

بنم مکتوبم خلاصه الخلاصه سزه شو خطابده بولونمش دی : [ بحثكز علمله علاقه داردر . فقط ( اصول méthode ) كز يك فنا کوزونویور . اگر سزك اصولكزی عالمی بر ( وتیره procédé ) عد ایدم جك اولسه ق ، باقكز نه عجایب نتیجه لر چیقار ؛ باطل بدیهی اولان بو نتیجه لری ناصل قبول ایدم بیلیرز ؟ عجا مشاهیر متخصصین دن کیملری ترجیحاً تتبع ایتدیکز ؟ ... ]

سزك جوابكزی تلخیص ایدرسه ك : [ سن پشه كارسك ! . . و اسلوبكندن ده بللی که كاخان بکی سك : یوقارمی یزه ایمانم ؟ ! . کی طورلرله قونوشویورسك ، هم چوق سویله یورسك ! . . خصوصاً جاهل سك ؛ یعین ایدم رم که بوشیلرله هیچ مشغول اولما مش سك . بن سنك دلیل دیه ایراد ایتدیکك تکرله مه لره برر قیسکه ایله طوقونورسهم خاك ایله یکسان ایدم رم . مع مافیه کل سكا آزیجق شوندن ، آزیجق ده بوندن اوکره تهیم ده کیت ایشک ! . . ] دیمکدن عبارت قالیر .

بوسوزلری سویله بن اسکی دوستك کیم اولدیفنی لایقيله بیلمه سم : [ آمان آرسلا نم ! . . قاره کوزلی یاردن کچدم ! . . جامی باغشلا ! . . بردها یانام ! . . ] دیهرك میدان بحثی براقیر قاچاردم . برکت ویرستین که طانیدقلری ای طانیرم .

مع مافیه یازدقلری بردها دقتله کوزدن کچیروبده اسلوب افاده بی تعدیل ایتدیکه بو عیقه لری غزته یه ویرمه دم . کوردم که ادب معامله ده سزدن چوق تزیه طاورانه بیلمشم : سزك شخصیتکزی دکل - بطلانی بداهة مسلم اولان - اصولکزی تعیب ایتدم . بومکتوبعمده ده اوموقی محافظه ایتك ایستیورم ؛ دیمکدر . طاتلی سرتدن خوشالانه جغزی امید ایندیورم .

شیمدی باقیكز افندم نه تحف شیلر وار :

اولا شیرین برادای مستهزیانه ایله سوزده باشلامق ایسته مش سکز . بنم آجیق مکتوبكك سزك معنویتكز اوزرنده نه غریب برفسون تأثیری اولمش که ( غلط حس hallucination des sens ) .

اوغرایوب المده کی قلمی پیشه کارک شاق شاغی کیی کورمش سکز!.. تعبیر، خیلی خاییده ایسه ده بوراده کی موضع استعماله نظرأ بك محق کوروندو کی ایچون - طوغروسی! - خوشمه کیتدی. چونکه سزكده - بو میدان هنرده - حقیقی رولکزی برکله نك مضونی ایله تعریف ایدهرک عیاناً کوستریور . اوپله در افندم : سز اوپله فنارالنده اتکی بلنده ایکی درهم برچکردک برصلاحیت علمیه ایله اورطویه چیقارسه کز، البته قارشیکزه بر پیشه کار معرفت چیقار . دستورسز باغه کیرلز!.. بزم اوپونزده برتک کشی ایله دوغمز!.. برکشی ایله انجق مونولوغ اوله بیلیر . حتی بدایتده بن ایشی اوپله صاندیم؛ ورأیعی صورانلره [ بوش و قتم یوق! ] ده یهرک دعوته اجابت ایتمه دمدی .

ایشته بوپله ، یعنی مرحوم (طوقادلی کافی) شیوه سیله بر-سوری بی مزه ظرافتپردازلقلر ایدوبده سرمست غرور اولدوغکز صیره لرده ینه بعضی شیلر سویله یورسکز که صحیحاً (مشعوز halluciné) اولدوغکز شبهه برافییور : مثلاً بنم سویله دکلمی بزر فیسکه ایله ده ویره جککزه بیان قناعت ایدیشکزدن یقیناً شونی آکلیورم که - کتدی خولیا کزه نظرأ - بالکز زردشتك دکل، [ شهنامه ایله دیلاره داستان اولان رستم زالک، ویاخود تهمین لقبیله ده آکیلان (رستم کرد) کده تورانی اولدوغنه قانع سکزدر؛ حتی - طولامباج افاده کزدن - آکلیورم که ، اوپهلوان سزسکز!.. اوپله ایسه دون کیشوت نام (فارس شهید chevalier célèbre) دخی سزك کیی ایمشده بزبیلیورمشز!.. سزك علم اشتقاقکزه بو آدم لری ده قازانق ممکندر؛ برهمتکزه باقار؛ دریغ ایتمه یكده الیز دکش ایکن شو ده وشیرمه اصولی ایله برقاج کشی ده طویلایلم .

تحفلفك بریده شوکه بنم تمثیلاً سویله دیکم بعضی مرتب سوزلردن کندی کزجه برمعنا چیقاریورسکز، وقابلیت انتقاددن محروم اولدوغکز ایچون ظنکزی محض حقیقت صائیورسکز. مثلاً [ سزه بریسی چیقسه ده بنم والده مك آدی پا کیزه در فلان!.. دیسه ] دیدیکم زمان ، سز حقیقتاً بن والده مدن بحث ایدیورم و آدینی - بلا موجب! - سزه سویله یورم ظن ایدیورسکز!.. عفو ایدرسکز اما چوق صافدرون بر آدمسکز ساح بك افندی!.. اصول علمکزه آراتق واقف اولمایان قالمادی. شیمدن صوکره بریدلا - حتی بزم احباب اصطلاحنی قوللانهیم! - برانائی تصور ایده بیلیرمی سکز که حضور عالیکزده آناسنك اسمنی آغزندن قاجیره حق قدر دقتسز طاورانسك؟!.. مادر زردشتك اسمی اوزرینه جریان ایدن بوکولونج بحثی بن بالذات قاریشدیروب طورورکن سزه والده مك اسمنی می ویریرم، اللهی سورسه کز؟!.. ویرهیم ده اوکاده برقول طاقه سکز دکلی؟!.. هم نه حاجت! بنم اونده هیچ شهیم یوق؛ چتره فیل برچرکس ایدی؛ تورکجه یی اوکرده مدن تولدی کیتدی .

جوانك ايلك قسمی بوپله بر-سورو حشویات ایله مالی اولدوغنی حالده ، ناصل اولویورده بکا : (قوزوم دوقتور!.. قیسه کس!..) ده یه بیلک ایچون کندی کزده حق کورویورسکز، بیلیم؟!.. صیره سی کادی ده سویله یورم : بن بعضاً اوزونجه سویلرسم مطلقاً لافزنلکدن خوشلانديغمه عطف ایتمه ییکز!.. اکثریا یا کلش برقاعده نزا کته رهايتدن ایلری کاه بیلیر. آغزمدن بقله اولدینی زمانلر، اونی که ومله مکله اوغراشیرم ده اوندن طولانی س-وزم برآز اوزونجه سورر ، فقط امین اولوکز، اونی توکوزده جک اولورسم ، قیسه سوز سویله مکی هرکسدن ایی بیلیرم و هرکسی قدر سراممی آکلاه بیلیرم . نته کیم بوسفر اوقابلیتدن بوسبوتون محروم اولمادبعی کوستره جکم . بویورک افندم!..

فکری آچیق سویله یورم و - ممکن اولدیغی قدر قیسه سویله یورم . بو قضیه لری - بالاخره - اثبات ایچون ده او یله یاپه جیم :

سزك ، بو علمه دكل ، هیچ بر علمه جدی بر منسوبیتكز یوقدر ؛ حتی ( روح علمه l'esprit de la science ) سزدن اوقدر آواره طولاشیورکه ، تصحیح اصول ایچون ، ذهنکزی - مدت مدیده - ( برتعلیم discipline ) ایله تربیه ایتزه کز علمه اشتغالکزدن ده بر فائده حاصل اولماز . حالوکه بومعلومات پردازلقده بیله بن بر ( شمه خلوص ) حس ایده میورم ، وبلکه اونك ایچون طورکزی نی راحتسز ایدیور . حقیق مقصدکزی علم دکلدر ، صانیورم . عاریة آلوب قوللاقمق ایسته دیککزی علما کوزلکی ایله هانکی یوکسك تپه لره ناظر اولدوغکزی ، بن بوراده اوطوردوغم یردن کورو یورم . بنم املرمدن هیچ بریسی سزك مقاصدکزی له تعارض ایده میه جکی جهتله امین اولوکز که قطعاً بوبخشرکزه علاقه سز قاله بیلیردم ؛ فقط فضولفی هیچ سومم !.. هله هیچ اینانه مام که انسان - ولوکه سزك قدر جوال بر دهایه مالک اولسه ده - حیات مأموریتك . برقاج آیلق تنفس زمانلرنده عالم اوله بیلسین ، هله کاشف اوله بیلسین !.. حالوکه سز مان مان بو حیثیتله اورطه یه چیقیورسکزی و علمه ایله زوزکلك آرمه سنده کی حد فاصلی بیقیورسکزی !.. اسملرینی علی العجله ذکر ایتدیککزی ( ماقس مولر ) ، ( روولینسن ) ، ( وویتنه ی ) ، ( نورری ) ودها بعضی امثالی کیی مشاهیر متخصصینک آثارینی بالذات کورمه مش سکز ؛ حتی ترجمه لرینی ده کورمه مش سکزدر . کوره بیلیمش اولسه دیککزی ، بیلیم - طوغرو درست - عبارده سوکوبده معقول بر معنا چیقاره بیلیرمی ایدیکز . بوضوڪ سؤاله جواب ویرمك ایستزه کز ، سزه برسنه مهلت دخی ویره بیلیرم ، الیکزه فاصلسه برکتاب کچیرمش سکز ؛ اوراده انجق بالخصوص وسیله مناقشه اولان بعضی ( فرضیات hypotheses ) میاننده کندی خلیالرکزی اوقشایان ملاحظاتی تلقی ایدیورسکزی ؛ فقط اونلری ده زمین استنادندن قوپارارق ( بی سروبن !.. ) اله آلیور وخلقك باشنه چالیورسکزی . صوکره - کندی تخمین و تقدیرکزه - توکمنز برکنج شایکان اولان خزانه علمکزدن بکا برآز تاریخ السنه ، برآزده تاریخ اقوام درسی وحتی برآزده ( نیتسینمك وبولاتی ) حسی کیی برشیلر و بیورسکزی .

فطرت فیاضه - استعداد علم نامنه - سزه نه کیی بر امتیاز احسان بویورمشدرکه اونی ، بزم کیی [ نمتك کلفت مقابلی اولدوغنی بیلن وچالیشمقدن یورولمایان ] آدملردن اسیرکه مش اولسون ؟ ! . بوقدر حقسزلفه تنزل ایده بیلیمش اولسون ؟ ! .

اوله ظن ایدیورم بونی برکزه دوشونه جك قدرحس انصاف طوعامش سکزدر ! . سزشوقیریق دوکوک معلوماتکزی - بلاحقیق وبالضروره - برقومیسیونجی الندن آلیرکن بن نیچون و فاصل سزدن تلقی علم ایده می ؟ اصل یرتدن وصاحبندن آلیرم . بنه بودها قولایدر ؛ چوجقلغمدنبری برقاج لسان ایله الفتم وارددر . فضله اوله رق ، اوسزك یالکزی اسنی ایشیتدیککزی بویوک آدملردن ایکی اوچ دانه سی ایده بالذات مشرف اولشمدر . کندی ال یازیلی ایله اثرلرینی کتبخانه میده کوره بیلیرسکزی . اونلره برشی صورسه م البته سزدن دها نازك بر ادا ایله وشبهه یوق که سزدن دها زیاده بر صلاحیتله بکا جواب ویریرلر ؛ دکلی یا ؟ ..

ایشته ساح بك افندی سوزك قیسه سی بو!.. نیم کی ترس بر حریق قیسه سویله مکه مجبور  
ایتمه سیدیکزده ، ایش بر آرز آلا یله اورتولوب آرمه مزده قالسهیدی، دها طاتلی قاچاردی صانیورم .  
شیمدی مساعده بو یوریکزده ادعایمی اثبات ایدهیم . ینه تکرار ایدیورم : سویلیه جکم سوزلرده  
شخصیتکزه دکل، آنجق علمکزه و اصول علمکزه عائد بعضی تنقیدات و بعضی تعریضات محقه دن باشقه  
برشی بولونه مایاجق در. امید ایده رم که بو سفر زردشت ایله برابر برچوق شیرکده اصلی - بندن -  
آدم عقلی اوکره نه جکسکزددر.

(مابعدی وار)

رضا توفیق

## محب نجم جلال نوریه

السلام ، ای ذکای شعله نظر،  
بکا « عاشق » دیمکده حقک وار .  
بن، اوت ، دین عشقه معتقدم ؛  
تا کوچوکدن وداثما سودم .  
دجلاه ساحلرنده ، مولدمک  
— صانکه برتک کوچوک ، سونوک نجمک  
التماع نظر کریزی بیله  
کیزلی قالمقیزین ، وهپ بویله  
صانعک محشر جلالی کی  
پارلایان - قبه سمای شی ،  
یاخود اسحار نوری آلتده  
دالارق راز و شعر ابعاده ،  
شعر الوانه ، حسن اشیا به ،  
آشما بویله ذوق خولیا به